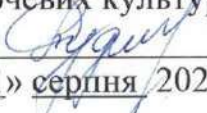
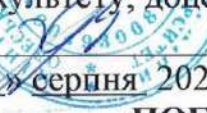

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПОЛЬОВИХ І ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувача кафедри польових і
овочевих культур, професор
 Олександр РУДІК
«31» серпня 2026 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Декан агробіотехнологічного
факультету, доцент
 Віктор ЗОРУНЬКО
«31» серпня 2026 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-педагогічної та
методичної роботи
 Вячеслав СЕДОВ
«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОП 09

КВАЛІФІКАЦІЙНА ПРАКТИКА

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

другий (магістерський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

Н «Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

(шифр та назва галузі знань)

Н1 Агрономія

(код та найменування спеціальності)

Агрономія

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ

Агробіотехнологічний факультет
(назва структурного підрозділу)

ОДЕСА – 2026

Робоча програма кваліфікаційної практики для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Агрономія» спеціальності Н1 Агрономія за другим (магістерським) рівнем.

Розробник: доктор с.-г. наук, професор Олександр РУДІК

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри польових і овочевих культур
Протокол № 1 від «31» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри польових і овочевих культур
доктор с.г. наук, професор Олександр РУДІК

Гарант освітньої програми Олександр РУДІК

«31» серпня 2026 р.

© Олександр РУДІК, ОДАУ, 2026 рік

ВСТУП

Кваліфікаційна практика є важливою складовою частиною освітньої програми професійної підготовки магістрів як фахівця аграрного профілю, що забезпечує належний рівень його кваліфікації, знання та уміння організовувати виробничі процеси, проводити моніторинг сільськогосподарської діяльності, приймати рішення щодо запровадження досягнень наукового прогресу, забезпечення належного виробництва рослинницької продукції за розширеного відтворення родючості ґрунтів та збереження навколишнього природного середовища.

Організація та проведення кваліфікаційної практики відповідає Закону України «Про вищу освіту», Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93, Листа МОН України від 07.02.09 р. № 1/9-93 «Про практичну підготовку студентів» та Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 24.04.2013 р. на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 р. № 970, Положення про проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті (нова редакція) від 11 червня 2021 р. № 221 /заг.

Практика спрямована на закріплення та поглиблення отриманих теоретичних знань, набуття здобувачем професійних навичок і вмінь самостійного здійснення професійної діяльності, накопичення фактичного матеріалу для написання кваліфікаційної роботи

Дана практика передбачена відповідною Освітньо-професійною програмою у обсязі 9 кредити ECTS (270 годин). Практика проводиться в базових господарствах різних форм власності з якими попередньо укладені двосторонні договори із високим рівнем культури землеробства. Реєстр баз практики формують на основі аналізу виробничих та економічних можливостей підприємств, організацій, установ щодо їхньої придатності для проведення відповідної практики та можливого подальшого працевлаштування студентів.

Зміст кваліфікаційної практики базується на вимогах Стандарту вищої освіти щодо фахівця спеціальності 201 агрономія. Програма практики регулює організацію, встановлює її мету та зміст, визначає порядок проведення, систему контролю та оцінювання результатів практики. Вона передбачає визначене, поетапне набуття здобувачами практичних професійних навичок і застосування набутих теоретичних знань.

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Галузь знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н1 Агрономія

Освітньо-професійна програма Агрономія

Ступінь вищої освіти: магістр;

Обов'язкова компонента професійної підготовки;

Рік підготовки перший, семестр 2;

Кількість кредитів – 9;

Загальна кількість годин 270;

Індивідуальний графік;

Вид контролю: залік.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ І ПРАКТИКИ

Метою кваліфікаційної практики є підготовка фахівця, який на основі набутих теоретичних знань, сформованих компетентностей здатний самостійно приймати обґрунтовані рішення в умовах сучасного агропромислового виробництва, застосовувати сучасні агротехнології, методи організації та управління виробничими процесами, здійснювати аналіз і оцінювання ефективності систем землеробства, використовувати результати наукових досліджень у практичній діяльності та проводити дослідницькі роботи, спрямовані на вдосконалення технологій виробництва сільськогосподарської продукції.

Практика спрямована на формування фахівця, здатного до самостійної професійної та науково-практичної діяльності, критичного аналізу виробничої інформації, обґрунтування інноваційних технологічних рішень та успішної професійної конкуренції на ринку праці.

Основними **завданнями** кваліфікаційної практики є:

закріплення і поглиблення теоретичних знань, формування та розширення професійних навичок;

набуття практичного досвіду роботи за спеціальністю;

ознайомлення з організацією та технологічними процесами сучасного аграрного виробництва, оволодіння сучасними агротехнологіями та засвоєння передового виробничого досвіду;

оволодіння методами системного аналізу діяльності аграрного підприємства, а також оцінювання ефективності технологічних і організаційно-господарських заходів;

аналіз функціонуючої у господарстві системи землеробства, її складових та взаємозв'язків між ними, оцінювання їх відповідності природно-виробничим умовам, спеціалізації та стратегічним цілям підприємства;

аналіз складових системи землеробства;

оцінювання заходів щодо збереження та відтворення родючості ґрунту, раціонального використання земельних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища;

ознайомлення з організацією науково-дослідної діяльності в аграрному підприємстві, методами проведення польових і лабораторних досліджень;

набуття практичних навичок планування та проведення наукового дослідження, підбору методів дослідження, проведення спостережень, обліків та вимірювань;

формування інформаційної бази проведення спостережень, збору експериментальних і статистичних даних та отримання вихідних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи;

вивчення сучасного стану охорони навколишнього природного середовища, відтворення родючості ґрунту, раціонального використання природних ресурсів та організації охорони праці й техніки безпеки на виробництві.

За результатами проходження кваліфікаційної практики здобувач повинен знати:

сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур та напрями їх удосконалення;

системи землеробства як наукову категорію, їх структуру, принципи формування та основні складові;

методи аналізу та оцінювання відповідності елементів системи землеробства природним і виробничим умовам аграрного підприємства;

структуру, організацію та систему управління аграрним підприємством;

основні принципи організації та методи проведення польових, лабораторних та виробничих досліджень в агрономії;

методи проведення спостережень, обліків, вимірювань та оцінювання показників росту, розвитку і продуктивності сільськогосподарських культур;

сучасні інформаційні ресурси, наукові бази даних та способи пошуку й опрацювання наукової інформації;

етичні та правові основи професійної діяльності, організації праці та управління персоналом.

За результатами проходження кваліфікаційної практики **здобувач повинен вміти:**

критично оцінювати та удосконалювати технології вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням природних, технологічних, економічних та екологічних умов;

оцінювати відповідність, ефективність системи землеробства конкретного господарства;

аналізувати та обґрунтовувати шляхи вдосконалення складових запровадженої системи землеробства;

збирати, систематизувати та аналізувати виробничу, економічну, екологічну та наукову інформацію;

визначати виробничу проблему, формулювати мету і завдання виробничого або наукового дослідження;

обирати та застосовувати відповідні методи проведення агрономічних досліджень, виконувати спостереження, обліки та вимірювання здійснювати обробку, систематизацію та статистичний аналіз результатів досліджень, оцінювати їх достовірність;

використовувати результати наукових досліджень та інноваційні розробки для вдосконалення технологій вирощування сільськогосподарських культур;

аналізувати ефективність організації та системи управління аграрним виробництвом;

реалізовувати ефективні підходи до організації праці та управління персоналом.

Предметом кваліфікаційної практики є виробнича діяльність аграрного підприємства, технологічні процеси вирощування сільськогосподарських культур, функціонування системи землеробства та її складових, організаційні й управлінські процеси, а також виробнича, економічна, екологічна, соціальна та наукова інформація, результати спостережень і досліджень, необхідні для оцінювання ефективності діяльності підприємства та обґрунтування напрямів удосконалення аграрного виробництва.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

За результатами проходження кваліфікаційної практики в здобувача вищої освіти формуються **компетентності**:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 3.Здатність виявляти, ставити та вирішувати складні та комплексні проблеми.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1.Здатність керувати колективом, забезпечувати розвиток персоналу, толерантно сприймати соціальні, етнічні та культурні відмінності.

ФК 3.Здатність створювати нові технології та застосовувати сучасні технології агрономії, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи технологій вирощування сільськогосподарських культур.

ФК 5. Здатність розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах на основі спеціалізованих концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у сфері агрономії.

ФК 6. Здатність презентувати фахівцям і нефахівцям результати професійної та наукової діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 3. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних, соціальних, правових та екологічних аспектів

ПРН 7. Розробляти та впроваджувати економічно ефективні й екологічно безпечні технологічні прийоми та проекти виробництва якісної продукції з урахуванням особливостей агроландшафтів і впливу кліматичних змін.

ПРН 8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати та порівнювати альтернативи, аналізувати господарські та кліматичні ризики.

ПРН 9. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для обговорення результатів професійної діяльності, досліджень та інноваційних проектів у сфері аграрних наук та продовольства.

ПРН 10. Здійснювати ефективне управління персоналом та ресурсами, забезпечувати професійний розвиток персоналу, об'єктивно оцінювати результати діяльності колективу та внесок його учасників до цих результатів.

Програма виробничої практики здобувачів передбачає наступну послідовність етапів:

- видача документів, отримання здобувачем індивідуального завдання, проходження інструктажу з техніки безпеки;
- прибуття на місце проходження практики, оформлення документів та проходження інструктажу з техніки безпеки;
- ознайомлення із спеціалізацією, організаційною структурою господарства, результатами господарської діяльності та станом виробництва продукції рослинництва;
- ознайомлення із системою організації мотивації та оплати праці;
- ознайомлення із ґрунтово-кліматичними умовами та структурою землекористування, дотриманням екологічних вимог та прояви процесів деградації ґрунтового покриву;
- ознайомлення із організацією та діяльністю агрономічної служби, технологіями вирощування сільськогосподарських культур;
- ознайомлення із запровадженою системою землеробства господарства та її складовими елементами та відповідності сучасним вимогам;
- оформлення щоденника, та інших документів звіту про проходження практики;
- підготовка презентації та захист звіту.

Виробнича практика магістрів передбачає наступні форми діяльності:

- ознайомлення із ґрунтово-кліматичними умовами та результатами виробничої діяльності господарства, системою організації мотивації та оплати праці, функціонування системи охорони праці;
- організації та плануванні процесу вирощування сільськогосподарських культур, моніторингу стану посівів;
- ведення документообігу;

- безпосередня участь у процесах планування, організації та реалізації виробництва, збирання та післязбиральної обробки рослинницької продукції;
- ознайомлення із запровадженням передових (новітніх) технологій, досвіду роботи передовиків виробництва та їх досягненнями;
- розробці раціоналізаторських пропозицій, удосконалення виробничих процесів, консультаціях, поліпшенні машин та впровадженні досягнень науки і техніки;
- проведенні наукових досліджень на базі господарства;
- участі у господарському та соціальному житті підприємства;
- оформлення та захист звіту.

4. ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ

№ п/п	Види діяльності	Годин
1	Отримання в університеті документів та проходження інструктажу з техніки безпеки	2
2	Отримання індивідуального завдання проходження практики	2
3	Оформлення документів прибуття на місце практики. Проходження інструктажу з техніки безпеки, отримання графіку проходження практики від керівника практики із господарства, оформлення документів.	4
4	Ознайомлення із ґрунтово-кліматичними умовами, організацією та логістикою аграрного виробництва	6
5	Із урахуванням політики конфіденційності ознайомлення із спеціалізацією, структурою та станом виробництва продукції рослинництва, організаційною структурою, підприємства та результатами господарської діяльності.	24
6	Ознайомлення з організацією та роботою агрономічної служби	10
6.1	Ознайомлення із системою землеробства, запровадженої у господарстві та її складовими	2
6.2	Аналіз: системи сівозмін; системи обробітку ґрунту; системи удобрення; системи захисту рослин; системи технічного забезпечення; системи насінництва та сортооновлення; системи меліоративних заходів; системи організації, мотивації та оплати праці; стану охорони праці та техніки безпеки в господарстві	8
6.3	Дієвість заходів збереження родючості ґрунту та навколишнього середовища	2
6.4	Ознайомлення та аналіз технологій вирощування сільськогосподарських культур	18
7	Виконання посадових обов'язків, участь у роботі виробничих нарад	100
8	Організація наукових досліджень у господарстві	10
8.1	Проведення власного наукового дослідження — виконання досліджень відповідно до затвердженої програми та методики,	50

	проведення передбачених спостережень, обліків і вимірювань, збір та документування експериментальних даних.	
8.2	Первинна обробка, систематизація та попередній аналіз результатів дослідження	10
9	Оформлення документів, підготовка звіту та презентації	20
10	Захист звіту	2
	Разом	270
	Загальна кількість кредитів ЄКТС – 9	

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час педагогічної практики застосовується комплекс взаємопов'язаних методів навчання, спрямованих на формування та розвиток професійних, педагогічних і комунікативних компетентностей здобувачів освіти. Основними є словесні, наочні та практичні методи, що поєднуються з проблемно-пошуковими, інтерактивними та рефлексивними методами.

Важливе місце посідають спостереження та аналіз педагогічної діяльності, відвідування занять досвідчених викладачів, моделювання педагогічних ситуацій, підготовка та проведення фрагментів і самостійних навчальних занять. У процесі практики здобувачі опрацьовують навчально-методичну літературу, розробляють навчальні матеріали, завдання та засоби оцінювання, використовують мультимедійні й цифрові освітні ресурси.

Застосування інтерактивних і проблемно-пошукових методів забезпечує активну участь здобувачів у навчальному процесі, розвиток уміння аналізувати педагогічні ситуації, приймати обґрунтовані рішення та добирати ефективні методи навчання. Рефлексивні методи передбачають самоаналіз і самооцінювання проведених занять, обговорення їх результатів та визначення напрямів подальшого професійного вдосконалення.

Відповідність програмних результатів та методів навчання

ПРН 3. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проєкти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних, соціальних,	<i>практичний метод</i> — виконання індивідуальних завдань практики, проведення досліджень, дослідів, спостережень;
--	---

правових та екологічних аспектів	<i>метод наукового пошуку</i> — пошук, відбір та опрацювання наукової інформації й джерел; <i>аналітичний метод</i> — аналіз отриманих експериментальних і виробничих даних, їх систематизація та інтерпретація; <i>метод спостереження</i> — спостереження за об'єктами, процесами та явищами відповідно до програми досліджень;
ПРН 7. Розробляти та впроваджувати економічно ефективні й екологічно безпечні технологічні прийоми та проєкти виробництва якісної продукції з урахуванням особливостей агроландшафтів і впливу кліматичних змін.	<i>експериментальний метод</i> — проведення дослідів відповідно до методики кваліфікаційної роботи;
ПРН 8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати та порівнювати альтернативи, аналізувати господарські та кліматичні ризики.	<i>самостійна робота</i> — опрацювання літератури, методик, підготовка матеріалів звіту практики; <i>словесні методи</i> — пояснення, інструктаж, бесіда, дискусія;
ПРН 9. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для обговорення результатів професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері аграрних наук та продовольства.	<i>наочні методи</i> — демонстрація елементів виробничого процесу; <i>практичні методи</i> — виконання функціональних обов'язків агронома
ПРН 10. Здійснювати ефективне управління персоналом та ресурсами, забезпечувати професійний розвиток персоналу, об'єктивно оцінювати результати діяльності колективу та внесок його учасників до цих результатів.	

5. КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ

Робота магістра практиканта з виконання програми кваліфікаційної практики контролюється керівником практики від університету та керівник практики від підприємства. Практикант повинен дотримуватися режиму роботи та правил внутрішнього розпорядку установи - місця проходження практики. Запізнення на та порушення графіку роботи не допускається. Здобувач за підсумками проходження практики веде **щоденник**, в якому систематично, об'єктивно і акуратно відображає зміст виконаних робіт впродовж кожного дня із зазначенням умов, агротехнічних вимог, термінів та іншої необхідної інформації, вносить власні спостереження, зауваження та аналізи виробничого характеру.

Другою формою звітності з виробничої практики є **звіт про проходження практики**, який здобувач подає керівнику практики від

університету для перевірки та рецензування. Звіт має містити відомості про виконання всіх розділів програми практики та індивідуального завдання, відображати результати практичної діяльності здобувача й оформлюватися відповідно до вимог чинних нормативних документів Одеського державного аграрного університету. По закінченні практики керівник від університету перевіряє документацію та формулює пропозиції щодо оцінювання.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань здобувачів з кваліфікаційної практики здійснюється відповідно до «Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 313-заг від «31» серпня 2026 року.

Якість засвоєння оцінюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «незараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 3.

Таблиця 3.

Відповідність результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів з 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 -	A	відмінно	Здобувач вищої освіти	Високий	відмінно	зараховано

100			виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	(творчий)	о	ано
82 - 89	В	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	С	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	Д	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	

60 - 63	Е	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивний о-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Звіт про проходження практики підлягає захисту перед комісією, склад якої затверджується в установленому порядку та до складу якої входять науково-педагогічні працівники кафедри, зокрема керівник практики від університету. Під час оцінювання результатів кваліфікаційної практики враховуються повнота та якість виконання програми практики й індивідуального завдання, зміст і належне оформлення звіту та щоденника практики, якість підготовленої презентації, а також рівень знань, обґрунтованість і повнота відповідей здобувача під час захисту результатів практики. Максимально можлива оцінка із освітнього компонента становить 100 балів.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма кваліфікаційної практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Агрономія» спеціальності Н1 «агрономія».
2. Методичні вказівки і завдання для проходження кваліфікаційної практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н1-Агрономія / Розробник: Рудік О,Л.

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку). М.В. Присєжняк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук та ін.; за ред. М.В. Присєжняка та ін. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с
2. Адаптивні технології вирощування зернових колосових культур і кукурудзи: рекомендації / В.М. Юла, П.В. Романюк, В.В. Камінська, К.М. Олійник, Н.М. Асанішвілі, Б.В. Мушик, О.М. Дрозд. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 64с.
3. Юла В.М., Романюк П.В., Камінська В.В., Олійник К.М., Асанішвілі Н.М., Мушик Б.В., Дрозд М.О. Адаптивні технології вирощування зернових колосових культур і кукурудзи: рекомендації. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 64 с. Зінченко О.І., Коротеєв А.В., Каленська С.М. та ін. Рослинництво. Практикум. Вінниця: Нова Книга. 2008. 536 с.
4. Каленська С.М., Шевчук О.Я., Дмитришак М.Я., Козяр О.М., Демидась Г.І. Рослинництво. За ред. О.Я.Шевчука. – Київ: НАУУ, 2005. 502 с.
5. Лихочвор В. В. Рослинництво. Сучасні інтенсивні технології вирощування основних польових культур. В. В. Лихочвор, В. Ф. Петриченко. Львів : НВФ «Українські технології», 2006. 730 с.
6. Наукові основи адаптації систем землеробства до змін клімату в Південному Степу України : монографія / за наук. ред. чл.-кор. НААН Р. А. Вожегової ; Нац. акад. аграр. наук України, Ін-т зрошув. землеробства НААН. - Херсон : Олді-плюс, 2018. 751 с.
7. Петриченко В. Ф., Лихочвор В. В. Рослинництво. Нові технології вирощування польових культур: підруч. 5-те вид., виправ., доповн., дод. випуск. Львів: НВФ «Українські технології», 2021. 806 с.
8. Паламарчук В. Д., Поліщук І. С., Венедіктов О. М. Системи сучасних інтенсивних технологій у рослинництві. Вінниця, 2011. 432 с.
9. Писаренко В.М. Інтегрований захист рослин. Писаренко В.М., Піщаленко М. А., Поспелова Г.Д., Горб О. О., Коваленко Н. П., Шерстюк О. Л. Полтава, 2020. 245 с.
10. Мазур В.А., Липовий В.Г., Мордванюк М.О. Навчальний посібник з освітнього компонента «Методика наукових досліджень в агрономії» для

студентів галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 201 «Агрономія» першого бакалаврського рівня. Вінниця: ВЦ ВНАУ, 2020. 198 с.

11. Методологія, методи і методика досліджень в агрономії: навчальний посібник Ю.П. Манько, О.А. Цюк, О.С. Павлов. Вінниця: Тов «Нілан-ЛТД», 2016. 96 с.

Допоміжна

12. Рослинництво. Нові технології вирощування польових культур: підручник. 5-те вид., виправ., допов. Львів: НВФ "Українські технології", 2020. 806 с.

13. Танчик С.П., Дмитришак М.Я. Мокрієнко В.А., Дудченко В.М. Технології сільськогосподарської продукції. Книга 1. Технології виробництва продукції рослинництва. Підручник. К.: Видавничий дім "Слово". 2012. 704 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Портал "Аграрний сектор України". URL: <http://www.agro.ua.net>

3. Сільськогосподарський портал "AgroMage". URL: <http://www.agromage.com>. .